

time onemogućili pravilno otjecanje sirutke. Zato moramo sirnom lopatom vaditi sloj po sloj sirnine, položiti lopatu na kalupe i brzo je izvlačiti, da sirna masa padne u kalupe, koji su složeni jedan pored drugoga na uokviranom stolu. Na taj način se sirnina ne zdrobi, ostane u istom položaju i sirutka nesmetano otječe. Kad kalupe napunimo prvim slojem sira, počekamo, da nešto sirutke isteče, a zatim počnemo puniti srednji t. zv. žuti sloj sira, i pritom postupamo kao i prvi put. Malo počekamo, da nešto sirutke isteče, pa kalupe napunimo zadnjim slojem sirnine, koja je iste kvalitete kao i sirnina u prvom sloju. Time je glavni posao završen. Ako je cijeli tehnološki postupak bio pravilan, a temperatura u prostoriji 20—22°C, sirutka će za nekoliko sati potpuno isteći. Nakon toga odgurnemo stol u hladnjaču, u kojoj treba da je temperatura oko 5°C. Sutradan izvadimo te sireve iz kalupa, omotamo ih pergamentnim papirom s etiketama i dostavljamo ih u prodavaone u drvenim sanducima.

Od 100 lit. mlijeka dobiva se 18—19 kg sira.

Proizvodnja ovog sira je rentabilna. Obrtaj dinara je brz. Zato smatram, da bi i naše veće konzumne mljekare trebale proizvoditi opisani sir, jer bi na taj način povećale rentabilnost i asortiment.

Napomena: Stol, koji vidimo na slici, izrađen je od aluminijske legure i ima 4 pretinca. Dimenzije svakog pretinca jesu: 1680×1120×110 mm. U svaki pretinac može stati 150 kalupa, 10×10,5 mm. U sva 4 pretinca možemo lako složiti 600 kalupa. Budući da, svaki pojedini sir teži 500 g, to 1 stol može poslužiti za izradu 300 kg sira.

Z A N A Š E S E L O

PREHRANA KRAVA ZELENOM KRMOM

Ove godine kasnije je stigla paša i zelena krma s oranica, pa je to nekojima poremetilo planove za prehranu krava. Onaj, koji je imao zalihe dobre, suhe, voluminozne krme: sijena i otave, pa dobre silaže, mogao je uz dodatak nešto krepke krme održati mliječnost svojih krava na primjernoj visini. Inače zbog nestašice zelene krme u proljeće smanjila se proizvodnja mlijeka već oteljenih krava. Nije iskorišteno razdoblje, u kojem krave daju najviše mlijeka. Nadalje zasušene krave, zbog slabe prehrane, nisu prikupile potrebne rezerve za buduće mlično razdoblje, pa će proizvesti manje mlijeka. Zato dobar gospodar mora svake godine imati stanovite zalihe krme za slučaj kasnijeg dospjeća zelene krme i inače nerodice.

Kod prehrane krava zelenom krmom moramo paziti na to, kadaš prijeđemo na zelenu krmu, da je bude neprestano u potrebnim količinama. Usto valja nastojati da je bude što dulje, t. j. do kasno u jesen, jer je zelena krma najbolja i najjeftinija krma.

Dakako, nije svejedno, kakova je paša odnosno zelena krma, pa i o tome treba voditi računa, ako hoćemo da nam krave budu u dobrom prehrambenom stanju (kondiciji) i da nam daju primjerene količine mlijeka.

Svejednako se još prave propusti, zbog kojih se smanjuje prinos i kvalitet krme s pašnjaka. Stoka se prerano pušta na pašnjak. Rano u proljeće pašnjak je obično vlažan, pa ga stoka ugazi. Osim toga trava na pašnjaku je preslaba, pa prerana popaša smanjuje daljnji porast trava. Stoku naimo valja puštati na pašu, kada trave porastu za 15 — 20 cm. Stoka se pušta da pase po cijelom pašnjaku, pa pribire bolju krmu, a ostavlja lošu, koja se kasnije osjemeni. Zato je bolje pašnjak postepeno pasti i povremeno ga kositi, jer time tratina bude gušća i bolja. Na njegu i gnojidbu pašnjaka malo se tko sjeti, pa je prinos i kvaliteta krme slaba.

Gdje ima zajedničkih pašnjaka, a pogotovo gdje ih je moguće natapati, treba da gospodari zajedničkim naporima osposobe pašnjak za proizvodnju što bolje i više

krme. To se daje postići redovitom njegovom i gnojivom i popašom stoke na pregonima. Uložena materijalna sredstva i rad sigurno će se naplatiti.

Koliko treba osigurati zelene krme s oranica, zavisi će od proizvodnji i kvaliteti paš. Nije opravdan prigovor, da nije rentabilno proizvoditi zelenu krmu s oranica, jer bi se time smanjila proizvodnja žitarica i ostalog bilja. Povećanjem krmnog bilja na oranicama moći će se bolje prehraniti stoka, eventualno povisit će se njezin broj, proizvesti više gnoja i stočnih proizvoda. Boljom gnojivom poboljšat će se struktura tla i povećati prinosi, pa će se na manjim površinama proizvesti žitarica i ostalog bilja više no prije.

Odbijemo li pašu od proljeća do jeseni, razliku do potrebne količine zelene krme moramo proizvesti na oranicama.

Ukupnu potrebu zelene krme za krave izračunamo prema njenoj prosječnoj težini. Tako na pr. krava 500 kg teška trebat će na dan 60 kg zelene krme. U proljetnom i jesenskom prelaznom periodu (30+60=90 dana) potrošit će nam oko 30 kg na dan, što za 180 dana (od 15. IV. do 15. XI.) iznosi 105 mtc. U ljetnom periodu valja također osigurati zelene krme za silažu i proizvodnju sijena za zimu (oko 30 mtc silaže i 12 mtc sijena). Krma slama i kukuruzovina nije uračunata, jer je valja davati po volji. Hranimo li kravu smjesom zelene krme, u kojoj su i leguminoze, ne će biti potrebno davati joj krepke krme, jer takvom smjesom možemo polučiti 10 — 15 l. mlijeka. Samo boljim muzarama trebat će davati prema proizvedenom mlijeku stanovitu količinu krmne smjese (na svake 2 — 3 litre mlijeka 1 kg, a to zavisi o sastavu krmne smjese).

Da bismo znali odabrati krmu, koju ćemo zasijati na oranicama, navest ćemo karakteristike nekih krmiva, koja dolaze u obzir za prehranu krava: ozima repica, lucerna, djetelina, zeleni kukuruz, suncokret, sudanska trava i šećerni sirak.

Ozima repica je prva zelena krma u proljeće, pa ju u početku miješamo sa suhom voluminoznom krmom. Lucerna sadrži mnogo bjelančevina, vitamina i rudnih tvari (poglavito vapna), podnosi sušu i daje velike prinose (od 4 — 6 otkosa 300 — 400 mtc). Nju treba kositi prije cvatnje, jer joj inače stabiljika odrveni. Daje dobar urod 5 do 6 godina. Kod manjih posjeda bolje ju je držati 2 — 3 godine, jer ju je lakše staviti u plodored. Bolje ju je zasijati u smjesi s travama, jer je prirod sigurniji. Crvena djetelina je raširenija od lucerne, jer je manje osjetljiva na tlo, i nju je bolje sijati u smjesi s travama i s drugim legumi-

nozama: s bijelom i s bastardnom djetelinom. Kosimo je od pupanja do punog cvata. Zeleni kukuruz je vrlo rasprostranjen kao zelena krma i daje dobre prinose. Sadrži malo bjelančevina, pa ga kod prehrane krava miješamo s leguminozama. Vrlo je dobra krma za silažu. Suncokret je nešto bolji od kukuruza. Dobar je za silažu osobito u smjesi s leguminozama. Sudanska trava je dobrog sastava, a otporna je protiv suše. Šećerni sirak stoka rado jede. Dobro podnosi sušu. Sije se kao postrni ili naknadni usjev.

Krmno bilje na oranicama u prvom redu sijemo kao međuusjev (na pr. djetelinu u pšenici), pa kao postrni usjevi. Nešto će biti potrebno sijati i kao glavni usjev, na pr. lucernu.

Sjetvom ozimog krmnog bilja osiguravamo u proljeće kvalitetnu krmu i nismo prinudeni puštati krave prije vremena na pašu. Ako u proljeće proizvedemo više krme no što nam je potrebno za prehranu u zeleno, možemo je silirati ili proizvesti sijeno.

Potrebnu zelenu krmu valja sijati tako, da pristiže uvijek u dovoljnoj količini, a to ćemo polučiti ako pravodobno zasijemo potrebno krmno bilje.

K.

DESET GODINA NAPRETKA NA POLJU ZDRAVLJA

Ovogodišnji Svjetski dan zdravlja svagdje je proslavljen. Svjetska zdravstvena organizacija (S. Z. O.) slavi ove godine desetogodišnjicu svog samostalnog djelovanja. Prema uputama S. Z. O. treba se osvrnuti na rezultate i uspjehe s gledišta internacionalnog i nacionalnog. Nema sumnje, da je opseg postavljenog zadatka ogroman, i nije ga moguće ni približno obuhvatiti u jednom članku.

Napredak medicinske nauke u posljednjih 10 i nešto više godina, a naročito od početak našeg stoljeća mnogo je veći nego u svim prošlim stoljećima skupa. Pritom je najvažnije, da je taj napredak izmijenio stav čovjeka prema zdravlju i bolesti, i stubokom izmijenio metode i način, kako se čuva i unapređuje zdravlje, i kako se sprečavaju i suzbijaju bolesti, pogotovo zarazne. Čovjek, dok još nije poznao uzroke i uzročnike najvećeg broja bolesti, stavljao je zdravlje pod okrilje viših sila i raznih božanstava, a danas nakon otkrića živih uzročnika zaraznih bolesti i uzroka većine drugih bolesti gleda na bolest kao na potpuno shvatljivu prirodnu pojavu, s kojom se može uspješno uhvatiti u koštac. Zahvaljujući toj spoznaji, zarazne bolesti i epidemije sve više iščezavaju, neke su na području naprednijih i bogatijih naroda već

potpuno nestale, a sigurno nije daleko ni vrijeme, kad će i sve druge zarazne bolesti iščeznuti. Koliko će još vremena trebati za to, ne zavisi o napretku same medicinske nauke, jer bi s medicinskog stajališta mogao i dosadanji napredak da zadovolji, nego zavisi više o raznim drugim faktorima, u prvom redu o sposobnosti pojedinih naroda i slojeva naroda, da se okoriste tekovinama moderne medicine. Danas znamo, da za čuvanje zdravlja i sprečavanje bolesti nije dovoljna samo dobro organizirana zdravstvena služba, nego isto tako i velika zdravstvena kultura i pojedinaca i čitavog naroda, koji će se znati okoristiti uslugama, koje mu ta služba pruža. Tako na pr. nije dovoljno, da se danas možemo aktivno imunizirati protiv čitavog niza raznih bolesti, protiv kojih smo prije bili nemoćni, nego je **potrebno, da narod shvaća vrijednost cijepljenja i da dobrovoljno dolazi na cijepljenje.**

Pokazalo se osim toga, da **zdravlje i bolest nisu samo stvar pojedinaca, nego da je za zdravlje svakog pojedinca zainteresirana čitava njegova okolina, dapače čitava narodna zajednica,** jer svaka bolest i prerana smrt znači gubitak radne snage i privredne produktivnosti, a to ide na štetu čitavog naroda. Dapače ni na granicama jednog naroda ili države ne završava se ekonomska, socijalna i kulturna šteta bolesti, naročito socijalnih. Zato danas svi kulturni narodi svim silama nastoje očuvati i unapređivati zdravlje, jer je ono **preduvjet za očuvanje i unapređenje radne snage, a ova preduvjet za uspjeh i napredak na svim područjima ljudske djelatnosti.** Osim toga svi narodi svijeta živo su zainteresirani za što bolje zdravlje i svih drugih naroda, pa stoga pomažu manje razvijenim zemljama, da očuvaju zdravlje i suzbijaju masovne bolesti.

Upravo na tom polju i prema tim principima postignuti su u čitavom svijetu najveći uspjesi zahvaljujući dijelom nastojanjima S. Z. O. Danas je općenito poznato osnovno načelo iz Ustava S. Z. O., da je **zdravlje osnovno dobro i pravo svakog čovjeka i svakog naroda; da je dobro zdravlje svih naroda preduvjet općeg mira; da je zdravlje kao i svjetski mir nedjeljiv.** Sve tekovine na zdravstvenom polju moraju biti pristupačne svim narodima, jer masovne bolesti kod bilo kojeg naroda stvaraju najveću opasnost i za sve druge narode.

I u našoj Državi, koja je sudjelovala na osnivanju S. Z. O. i od početka bila njena najaktivnija članica, zauzima zdravstvo i položaj, koji mu po njegovu značenju pripada, a u skladu s principima S. Z. O. U prvom redu mreža svih vrsta zdravstvenih ustanova pomnogostručila se, osigurana

zdravstvena zaštita obuhvatila je veći procenat stanovništva, a ide se zatim, da uskoro obuhvati i čitavo pučanstvo; broj zdravstvenih kadrova, visoko kvalificiranog, srednjeg i pomoćnog, sve bolje zadovoljava. Da se očuva i unaprijedi zdravlje i da se spriječe i suzbijaju bolesti, primjenjuju se sva sredstva i metode, koje daje moderna medicinska nauka i koje propagira S. Z. O. Rezultati i uspjesi nisu izostali. Spomenut ćemo samo neke.

Kao u čitavom svijetu, tako i kod nas naročita pažnja u proteklih 10 godina obraća se zdravstvenoj zaštiti djece, naročito dojenčadi. Prije rata pomor dojenčadi iznosio je kod nas u prosjeku 169% živorođene djece, a kod drugih kulturnih naroda kretao se između 30 i 40%. Dakle kod nas je taj pomor bio 4 puta veći, a to znači: od 80.000 dojenčadi, koliko ih je kod nas svake godine umiralo, njih 50 do 60.000 ne bi bilo umrlo, da su imali shodnu zdravstvenu zaštitu, koju danas medicinska nauka može dati, kako to vidimo kod drugih kulturnih naroda i kod naših kulturnijih centara, gdje je zdravstvena zaštita djece bila bolje organizirana. Sva ogromna važnost tog velikog pomora dojenčadi bit će nam još jasnija, ako istaknemo, da **90% dojenčadi, koja prežive kritičnu prvu godinu života, doživi odraslu dob i postane koristan i produktivan član narodne zajednice.**

U proteklih 10 godina prosječna smrtnost dojenčadi snižena je na 100% živorođenih, a to znači svake godine 15 do 20.000 dječjih grobova manje i isto toliko produktivnih članova narodne zajednice za 20 godina više. Ovaj nas rezultat zadovoljava, ali moramo u tome radu i nastaviti, dok ne postignemo prosječni nivo drugih kulturnih naroda.

Daljnji veliki uspjeh postignut je u sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, epidemija, socijalnih bolesti. **Zaraznih bolesti je sve manje, od većih epidemija u ovih 10 godina nije zabilježena ni jedna osim gripe,** koja još pokosi u čitavom svijetu veliki broj ljudi, ali i oko njenog suzbijanja radi se najaktivnije, pa se i na naučnom polju surađuje s drugim kulturnim narodima. **Najveći uspjeh postignut je kod nas u suzbijanju endemske malarije,** koja je od vjekova harala u mnogim našim krajevima kao najteža socijalna bolest i onemogućavala pravilan njihov razvitak i napredak. Broj akutnih bolesnika dosezao je nekad do više stotina hiljada, a kroničnih bolesnika, koji su radi dugogodišnje malarije bili maksimalno iscrpljeni i onesposobljeni za svaki produktivniji rad, bio je mnogo veći. Računamo, da je gubitak na radnoj snazi dosezao do 200.000 radnih dana svakog da-

na, kroz decenije i stoljeća. Nakon rata malarija je iskorijenjena sa čitavog državnog područja kao socijalna bolest i danas mogu se pojaviti samo sporedni slučajevi, gdje popusti budnost kontrolnih organa.

Slični rezultati postignuti su i kod suzbijanja drugih socijalnih bolesti, kao pjevavca, endemskog sifilisa, trahoma i Kalazara, iako te bolesti nisu onako veliko zlo kao malarija.

Veliki uspjesi postignuti su naročito u suzbijanju tuberkuloze, jedne od najznačajnijih socijalnih bolesti današnjice. Kod nas boluje oko 300.000 osoba od ove opake bolesti, a od toga su oko polovine u produktivnoj dobi života. Nema sumnje, da ta bolest pored svih drugih nedaća znači i ogroman gubitak radne snage i produktivne sposobnosti, veliku ekonomsku štetu za čitavu zajednicu. Zato je i s tog gledišta u interesu čitavog naroda, da se to veliko socijalno zlo što prije i što radikalnije likvidira, a tome ima da doprinese široka mreža specijalističkih zdravstvenih ustanova i kandrova, koji su sada opskrbljeni boljim lijekovima i uspješnom vakcinom. Broj vanbolničkih antituberkuloznih ustanova povećao se samo u našoj Republici od 29 na 97, broj bolničkih kreveta od 1300 na 5000. Mortalitet od TBC pao je od 210 na 60 na 100 hiljada stanovnika. Kroz ovih 10 godina milijuni male djece su besežirani; ta akcija ima se proširiti na čitavu zemlju i od nje možemo očekivati u skoroj budućnosti najbolje rezultate.

I na mnogim drugim područjima poduzete su nužne mjere zaštite i postignuti su povoljni rezultati. Tako na pr. na zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine,

gdje se znatno proširila mreža zdravstvenih ustanova, školskih dispanzera, domova i ljetovališta. Naročito treba istaknuti mliječne školske kuhinje, u kojima djeca dobivaju svakog dana topli dopunski mliječni obrok, a to je od ogromnog značenja za unapređenje zdravlja školske omladine, koja često oskudijeva u kvalitetnoj hrani. Nestašica zdrave hrane uvijek je na štetu njihova zdravlja i razvitka, a i uspjeha u školi.

Mnogo je učinjeno i na uspješnom rješavanju raznih problema iz područja komunalne higijene, naročito opskrbe pučanstva zdravom vodom za piće, dispozicije otpadnih tvari, asanacije stambene okoline, higijensko-tehničke zaštite radnika i t. d. Samo dosadani uspjesi i rezultati ne mogu zadovoljavati i treba ulagati još mnogo napora, da se bolje zaštiti zdravlje najširih slojeva pučanstva.

Svi postignuti uspjesi rezultat su u prvom redu i u najvećoj mjeri naših napora i ogromnih materijalnih sredstava, koja su u tu svrhu uložena. Ali ne smijemo podočjenjivati i pomoć S. Z. O., koju smo dobili od nje ili preko nje kod rješavanja pojedinih zdravstvenih problema tako na pr. kod zdravstvene zaštite djece, kod organizacije školskih kuhinja i t. d. Najdragocjenija nam je bila moralna pomoć, koja je znatno pridonijela, da se i kod nas formira i sve bolje afirmira moderno gledište prema zdravstvenim problemima, pa je tim omogućen nagli razvitak naše zdravstvene službe. To je već dosad donijelo narodnoj zajednici velike koristi, a u budućnosti donijet će je još i više.

Prim. dr. Eugen Nežić

OSNIVAČKA SKUPŠTINA

MLJEKARSKOG UDRUŽENJA JUGOSLAVIJE

održat će se u petak 6. VI. 1958 u 9 sati u prostorijama Trgovinske komore NRH, Zagreb, Rooseveltov trg 2.

GODIŠNJA SKUPŠTINA

STRUČNOG UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PRIVREDNIH ORGANIZACIJE HRVATSKE

održat će se u subotu dne 7. VI. 1958 u 9 sati u prostorijama ovoga Udruženja, Zagreb, Ilica 31/2-III.

Pozivamo sve članove i zainteresirane da istim skupštinama prisustvuju!